

IMPLANTACIÓ DE L'AVALUACIÓ FORMATIVA ONLINE EN L'ASSIGNATURA D' INTRODUCCIÓ A LA COMPTABILITAT D'ADMINISTRACIÓ I DIRECCIÓ D'EMPRESSES

Marissa Baraldés i
Capdevila*
Universitat de Girona
Facultat de Ciències
Econòmiques i
Empresarials
Departament d'Empresa
marissa.baraldes@udg.edu

Xavier Ibernó Vilaró
Universitat Oberta de
Catalunya
Estudis d'Economia i
Empresa
xibernon@uoc.edu

Joan Jorba Ribas
Euncet Business School,
centre adscrit a la
Universitat Politècnica de
Catalunya
joan.jorba@euncet.es

Dolors Plana Erta
Universitat Oberta de
Catalunya
Estudis d'Economia i
Empresa
dplana@uoc.edu

Resum/Abstract

L'elevat índex d'abandonament en l'assignatura d'introducció a la comptabilitat va impulsar als professors a cercar noves vies per motivar a l'estudiant a realitzar les proves d'avaluació continuada que es proposen al llarg del curs per adquirir de forma gradual un bon domini tant dels conceptes comptables com els diferents elements del cicle comptable.

Aquesta comunicació presenta els resultats obtinguts tant en el rendiment acadèmic com el grau d'abandonament dels estudiants a partir d'un nou model metodològic aplicat a les proves de l'avaluació continuada, en el marc de l'avaluació formativa prenen com a referència el treball de Gibbs et al (2004) i l'aprenentatge reflexiu Schön (1983). Aquest nou enfocament metodològic es va implementar en els dos semestres del curs 2011-2012 als més de 230 estudiants matriculats al Grau d'Administració i Direcció d'Empreses (ADE) de la Universitat Oberta de Catalunya i les dades presentades són un clar indicador de l'efectivitat en l'assoliment de l'aprenentatge significatiu de l'alumne.

Paraules clau: Avaluació continuada, avaluació formativa, aprenentatge reflexiu, aprenentatge significatiu.

Antecedents

L'aprenentatge de l'assignatura de Introducció a la Comptabilitat del Grau d'ADE, als Estudis d'Economia i Empresa de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), a través de l'estudi on-line té una problemàtica específica. El perfil de l'estudiant és d'una persona treballadora, amb una titulació universitària acabada o estudis universitaris inacabats, i càrregues familiars.

Per poder desenvolupar l'aprenentatge amb èxit caldrà que l'alumne sigui capaç de manejar eficientment el temps. Haurà d'organitzar-se per poder complir eficaçment amb els terminis de lliurament de diferents activitats que se li proposaran. Ell és el

responsable del seu propi aprenentatge, ja que el professor només participa com a guia.

El principal problema que ens trobàvem era aconseguir que la motivació de l'alumne no defallís durant l'estudi de l'assignatura. Està clar que perquè l'aprenentatge sigui efectiu, s'ha de fer un acompanyament a l'alumne durant tot el procés d'estudi. I la pregunta és: Com es podia portar a terme en un aprenentatge de forma efectiva en un entorn no presencial?

Ja des dels seus orígens la UOC va adoptar un model pedagògic centrat en l'estudiant i en el sistema d'avaluació continuada, en línia amb les demandes de l'Espai Europeu d'Educació Superior.

Les actuals tendències pedagògiques plantegen l'avaluació formativa com un procés clau per assolir un aprenentatge significatiu, entenent aquest quan els continguts són relacionats de forma no arbitrària i substancial amb el que l'alumne ja sap.

Pensem que la majoria d'innovacions sobre mètodes docents estan pensades per ser aplicades a la formació presencial, i tenen una difícil per no dir impossible aplicació a la formació online, però davant d'aquest problema el grup de professors que imparteix docència en aquesta matèria es va plantejar desenvolupar un sistema d'avaluació formativa que afavorís en la manera d'aprendre i estudiar l'assignatura. Així tal com més endavant s'explicarà es van redissenyar les activitats d'avaluació continuada per permetre un feedback més fluid, que consistia en oferir informació a l'estudiant sobre el seu procés d'aprenentatge de manera continuada. Aquesta forma de feedback motiva de forma especialment significativa a l'estudiant, fent-li comprendre a on s'equivoca i el perquè.

Objectius

A través de les noves proves d'avaluació continuada, l'estudiant s'introdueix en una determinada realitat empresarial que li permet participar en el desenvolupament comptable d'aquesta al llarg de tres exercicis econòmics, tot comptabilitzant les principals operacions bàsiques que es realitzen el món empresarial i reflexionant sobre el significat econòmic dels diferents resultats i situacions pròpies d'aquesta.

Això li permet veure:

- La integració de tots els conceptes desenvolupats en el material didàctic.
- La interrelació existent entre tots ells
- La posada en pràctica de la teoria de cada tema de forma interrelacionada amb els demés temes
- L'aprenentatge reflexiu
- I l'avaluació formativa, és a dir, es corregeix una prova tot indicant els errors comesos, es rectifiquen i es continua treballant en la mateixa prova, a partir de la correcció.

Context i característiques de l'assignatura

Com ja s'ha esmentat, aquest estudi s'encabeix en el marc dels Estudis d'Economia i Empresa de la Universitat Oberta de Catalunya, en concret, en el grau en Administració i Direcció d'Empreses. La UOC és una universitat que funciona a través

d'un campus virtual. L'activitat docent es desenvolupa pràcticament en la seva totalitat virtualment i la relació entre els membres de la comunitat és asíncrona, és a dir, no és necessària la coincidència ni en el temps ni en l'espai perquè es desenvolupen adequadament les processos d'ensenyament i aprenentatge.

Característiques de l'assignatura

Introducció a la comptabilitat és una assignatura de 6 crèdits, obligatòria del Grau ADE. És la primera d'un conjunt d'assignatures de caire comptable i pretén, en primer terme, familiaritzar a l'estudiant amb els conceptes i la terminologia que es desenvoluparà al llarg de tota la carrera i, en segon lloc, saber desenvolupar un cicle comptable complet.

El sistema d'avaluació continuada de l'assignatura és de cinc proves (PAC) essent obligat lliurar la cinquena i tres de les altres quatre activitats. La darrera prova és una síntesi de tot el contingut estudiat al llarg del curs.

Canvi metodològic en les activitats d'avaluació continuada

Fins al moment s'abordaven les cinc proves com activitats lligades a les cinc parts en que estava dividit el temari de l'assignatura, treballant-se cadascuna d'elles de manera independent. La realitat, però, és que Introducció a la comptabilitat és una assignatura on es construeix un coneixement més proper a les característiques de l'aprenentatge procedimental (aprenentatge d'una tècnica segons la perspectiva de Pozo, 1996) i, les PAC, havien d'incloure una seqüència d'accions repetides i mecanitzades que portessin a assolir l'objectiu de dominar el procés comptable.

Amb aquesta finalitat es van introduir una sèrie de canvis en el disseny de les proves. El més significatiu va estar la introducció d'un cas empresarial que de manera transversal apareixia en cadascuna de les proves d'avaluació continuada que es presentaven als alumnes. Les activitats es van estructurar en dues parts diferenciades. La primera va quedar reservada per a la pràctica de les operacions comptables fonamentals i la segona es va destinar a l'aprenentatge de la comptabilitat en el context d'una empresa simulada que realitza les seves operacions econòmiques tal i com faria una empresa real.

L'objectiu de la primera part es posar en pràctica i avaluar el coneixement tècnic que l'alumne ha d'haver assolit en l'estudi dels conceptes teòrics i dels exercicis del mòdul corresponent. En canvi en la segona part l'objectiu es posar en pràctica i avaluar les habilitats de l'alumne en identificar les transaccions que realitza habitualment una empresa en el seu funcionament diari amb el tractament comptable que li correspon. Cal que l'alumne s'impliqui d'una manera més creativa, aprengui a relacionar els

conceptes teòrics amb la simulació de situacions reals i triï la solució comptable que cal aplicar en aquella operació.

El cas transversal acompanya l'aprenentatge de l'alumne durant tota l'avaluació continuada. Els exercicis del cas transversal de les diferents proves d'avaluació estan interrelacionats i l'alumne ha de tenir present la situació final de la prova anterior per continuar desenvolupant el cas transversal. A diferència de quan les proves eren totalment independents entre si, en el cas transversal l'alumne es veu obligat a revisar la solució que el professor posa a la seva disposició un cop finalitzada una prova. L'alumne entén que no pot seguir desenvolupant el cas transversal des de la seva solució sinó que ha de partir sempre de la solució proposada pel professor i, en

tot cas, preguntar allò que no entengui o pugui no estar d'acord. Aquest treball que realitza l'alumne li serveix de feedback (aprenentatge reflexiu), pot apreciar on s'ha equivocat, redueix la reiteració d'errors, permet que avanci en el coneixement del contingut de l'assignatura i per tant el motiva per seguir avançant.

Un segon canvi introduït va estar la inclusió de qüestions de reflexió durant el desenvolupament de la prova. Es van introduir dos tipus de qüestions, la primera de caràcter més tècnic i més pròpia de la primera part on es demanava a l'alumne que justificués el tractament comptable aplicat a una operació econòmica. El segon tipus de qüestió aplicable a la segona part, es demanava a l'alumne que analitzés l'informació comptable que ell mateix havia elaborat per extreure conclusions sobre l'evolució econòmica de l'empresa.

Resultats

Els resultats corresponen als estudiants matriculats a la assignatura d'Introducció a la comptabilitat, des de segon semestre del curs 2009-2010 fins al primer semestre del curs 2012-2013. Les activitats redissenyades van implantar-se al semestre 2010-1.

Taula 1. Nombre d'estudiants matriculats en cada semestre

Semestre de docència	2009-2	2010-1	2010-2	2011-1	2011-2	2012-1
Nombre d'estudiants matriculats	79	117	150	238	219	210

Es presentaran els resultats obtinguts a partir de dos indicadors. El primer és un indicador qualitatiu que mesura la percepció que l'estudiant té sobre si les activitats d'avaluació proposades li han facilitat el procés d'aprenentatge.

Al finalitzar cada semestre els estudiants reben una enquesta institucional per fer una valoració de les assignatures en les que han estat matriculats. Al Bloc 3 corresponent als Recursos d'ensenyament i aprenentatge s'inclou la següent proposició (escala amb 5 opcions possibles) relaciona amb les activitats d'avaluació continuada que ha realitzat l'estudiant al del semestre: *Les activitats proposades m'han facilitat*

l'aprenentatge. La taula 2 recull el percentatge d'estudiants que responen que estan molt d'acord o d'acord amb aquesta afirmació.

Taula 2. Les activitats proposades m'han facilitat l'aprenentatge

Semestre de docència	2009-2	2010-1	2010-2	2011-1	2011-2	2012-1
% estudiants que estan molt d'acord o d'acord	100%	95,65%	74,19%	97,47%	95,56%	97,06%
Error mostral enquesta	24,24%	18,61%	15,72%	9,2%	13,29%	15,41%

Es pot veure com des del curs 2011-2012 és manté un elevat nivell de correlació entre les activitats d'aprenentatge proposades i la facilitat en l'aprenentatge.

El segon és un indicador quantitatiu que recull el percentatge d'alumnes que han seguit d'avaluació continuada i analitza la distribució de les qualificacions obtingudes. La taula 3 mostra el percentatge d'estudiants que han optat per seguir l'avaluació continuada. També es pot apreciar el percentatge d'abandonament. Aquest valor és important reduir-lo si es vol millorar el nombre d'aprovat a l'assignatura.

Taula 3. Evolució del seguiment de l'avaluació continuada

Semestre de docència	2009-2	2010-1	2010-2	2011-1	2011-2	2012-1
% Segueixen l'avaluació continuada	76	82	87	84	91	87
% No segueixen l'avaluació continuada	24	18	13	16	9	13

És pot constatar que des del primer semestre del curs 2010-2011 el seguiment de l'avaluació continuada se situa al voltant del 80-90%. No podem dir que la implantació del nou model de prova millori de forma substancial aquest indicador, si més no ho fa de manera sostinguda.

Malgrat no veure reflectit d'una manera clara, l'impacte del redisseny de les activitats d'avaluació en el nivell de seguiment de les proves d'avaluació continuada, sí que hi ha un canvi en la distribució de les qualificacions obtingudes de les proves realitzades. La taula 4 mostra la distribució de les notes finals obtingudes de l'avaluació

continuada. L'estudiant pot rebre 5 notes qualitatives, A correspon a un excel·lent, B a un notable, C+ a un aprovat, C- a un suspès alt, D a un suspès baix.

Taula 4. Distribució de les notes finals d'avaluació continuada

Nota final d'avaluació continuada	Semestre de docència					
	2009-2	2010-1	2010-2	2011-1	2011-2	2012-1
A	29%	22%	33%	37%	43%	34%
B	28%	26%	39%	32%	28%	33%
C+	9%	18%	7%	6%	10%	11%
C-	3%	9%	1%	1%	1%	0%
D	8%	7%	8%	9%	9%	8%

L'anàlisi de cadascuna de les qualificacions mostra que, el percentatge de D no varia de forma significativa en el 6 períodes analitzats. El seu valor es troba entre un 7% i un 9%. Sembla indicar que hi ha un percentatge mínim d'estudiants que, independentment de les actuacions que es realitzin existirà.

Pel que fa a les C-, suspès alt, és constata una reducció dràstica al 20102 situant-se a 1% del total d'estudiant que segueixen l'avaluació continuada. Si l'alumne aposta per l'avaluació continuada el nou plantejament de les activitats l'ajuda a aconseguir una qualificació d'aprovat. En quant a la qualificació de notable, B, no té una tendència definida, i en referència als excel·lents, A, hi ha una millora semestre darrera semestre fins arribar al semestre 20112.

Conclusions

La comunicació presenta una aportació innovadora en relació amb l'avaluació formativa com a procés clau per assolir un aprenentatge significatiu a partir d'un nou enfocament sobre la metodologia emprada de forma molt generalitzada en les assignatures de comptabilitat, tot assolint un significatiu aprenentatge reflexiu.

Amb la introducció de l'avaluació formativa l'alumne s'apropa a la realitat de la feina comptable i desenvolupa un seguit d'habilitats que li seran molt útils en la seva tasca professional. En primer lloc l'alumne deixa d'aplicar receptes comptables a operacions fetes a mida per a la seva aplicació sinó que ha d'interpretar la realitat i triar la solució comptable a més de reflexionar sobre la informació que li dona la pròpia comptabilitat que ell mateix ha elaborat.

En segon lloc, les dades mostren que la introducció d'aquesta innovació en les activitats ha reduït el nombre de suspesos (C-).

Pel professor significa desestimar en part les operacions tipus que s'utilitzen habitualment per avaluar el coneixement comptable dels alumnes i haver de crear un cas empresarial, quan més adaptat a la realitat millor però que no perdi la seva funció d'aprenentatge i d'avaluació..

Amb la introducció de l'estudi del cas transversal l'estudiant ha d'anar integrant de forma continuada els diferents conceptes que va aprenent al llarg del curs. Si es treballa de forma segmentada, és a dir, a través de diferents casos en cada prova d'avaluació continuada això no és dona.

Amb aquesta nova AC a través de l'estudi de l'assignatura aplicada en una sola empresa que dura tota l'AC permet a l'estudiant rebre de forma més o menys implícita un feedback que li proporciona informació de forma continuada sobre la manera com aprèn, potenciant així la seva auto-motivació tant essencialment important en aquest tipus d'estudis online.

Qüestions i/o consideracions per al debat

Aquesta comunicació pretén servir de punt de partida per debatre sobre diferents qüestions en relació a l'avaluació formativa online.

Debate també com l'estudiant percep la vinculació intrínseca entre els diferents conceptes estudiats i la seva aplicació directa a l'empresa i no com l'estudi de conceptes aïllats entre sempre s'ha fet fins ara.

Així, a partir de les resultats exposats en la comunicació podem plantejar-nos.

1. El desenvolupament del treball teòric i pràctic segmentat en temes, capítols i exercicis independents uns dels altres, potencia un aprenentatge significatiu per a la majoria dels estudiants??
2. La rellevància de l'avaluació formativa versus l'avaluació sumativa en el marc dels graus en l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior: Què i com s'avalua.
3. La innovació en mètodes docents es inseparable de la innovació en avaluació??
4. Quines implicacions tenen els resultats presentats a la comunicació pel que fa a l'autoaprenentatge? És possible ensenyar aprendre a aprendre?

Bibliografia

Allal, L. (1988). Vers un elargissement de la pedagogie de maitrise: processus de regulation interactive, retroactive et proactive. Huberman, M. (ed.): *Assurer la reussité des apprentissages scolaires?* Paris. Delachaux & Niestle.

Gibbs, G., Simpson, C. (2004). Conditions under which assessment support students' learning. *Learning Teaching in High Education*. 1, 3-31.

Jorba, J.; Sanmartí, N. (1993). La función pedagógica de la evaluación. *Aula de Innovación Educativa*, n. 20, pp.20-30

Pozo, J.I. (1996). *Apendices y maestros. La nueva cultura del aprendizaje (pp-54-66)*. Madrid: Psicología y Educación, Alianza.

Ramaprasad, A. (1983). On the definition of feedback. *Behavioural Science*, 28, 4–13.

Sadler, D.R. (1989). Formative assessment and the design of instructional systems.

Instructional Science, 18, 145–165.

Scriven, M. (1967). The methodology of evaluation. In R. W. Tyler, R. M. Gagne, & M. Scriven (Eds.), *Perspectives of curriculum evaluation*, 39-83. Chicago, IL: Rand McNally.